

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

Факультет № 6
Кафедра соціології та психології

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «**Психологія творчості**»
вибіркових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.22р. № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 15.09.2022 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.22 р № 8

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
Протокол від 27.04.2022, № 4

Розробник:

Доцент кафедри соціології та психології, кандидат біологічних наук
Шахова О.Г.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри педагогіки та психології Харківської державної академії фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент Павлик О. М.;
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук, доцент Жданова І.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

	Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
		Всього	з них:					
			Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2								
	Тема № 1. Творчість як психічне явище та предмет психологічного дослідження.	10	4	-	2		4	
	Тема № 2. Підходи до вивчення творчості у зарубіжній та вітчизняній психології.	20	6	-	4		10	
	Тема № 3. Творчий процес.	10	2	-	2		6	
	Тема № 4. Творчі здібності (креативність).	20	2	-	4		14	
	Тема 5. Творча особистість (креатив).	20	2	--	6		12	
	Тема 6. Методи розвитку креативності.	20	4		6		10	
	Тема 7. Вікові особливості розвитку креативності.	20	4	-	2		14	
Всього за семестр № 2:		120	24	-	26		70	Залік

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

	Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю	
		Всього	з них:					
			Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття		Самостійна робота
Семестр № 2								
	Тема № 1. Творчість як психічне явище та предмет психологічного дослідження.	10	2	-	-		8	
	Тема № 2. Підходи до вивчення творчості у зарубіжній та вітчизняній психології.	20	2	-	-		18	
	Тема № 3. Творчий процес.	10	1	-	-		9	

Тема № 4. Творчі здібності (креативність).	20	1	-	-		19	
Тема 5. Творча особистість (креатив).	10	1	--	-		9	
Тема 6. Методи розвитку креативності.	30	2		6		22	
Тема 7. Вікові особливості розвитку креативності.	20	1	-	-		19	
Всього за семестр № 2:	120	10	-	6		104	Залік

3. Методичні вказівки до семінарських та практичних занять

Тема № 1. Творчість як психічне явище та предмет психологічного дослідження.

Практичне заняття 1. Творчість як психічне явище та предмет психологічного дослідження.

Навчальна мета практичного заняття: формування у студентів уявлень про творчість як предмет психологічного дослідження та про психологічну характеристику творчого процесу.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1.1. Поняття про творчість.

1.2. Творчість як об'єкт дослідження.

1.3. Методи психологічного дослідження творчості:

А) Самозвіти творців.

Б) Біографічний метод.

В) Моделюючий експеримент.

Г) Метод «креативного поля».

Д) Розв'язування творчих задач.

Е) Тестування.

Ж) Аналіз продуктів діяльності та ін.

Практичні завдання.

Завдання 1. Ознайомтеся з автобіографією відомого австрійського психіатра, психолога та мислителя В. Франкла, засновника логотерапії, яка викладена в його книзі "Спогади".

Завдання 2. Зробіть короткий письмовий аналіз того, як обставини життя В. Франкла позначилися на його науковій творчості.

Література:

Основна: 1, 2, 5

Допоміжна: 11, 18

План проведення заняття:

1. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

11.Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань.
3. Обговорення результатів.
4. Висновок.

111. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Тема № 2. Підходи до вивчення творчості у зарубіжній та вітчизняній психології.

Практичне заняття 2. Підходи до вивчення творчості у зарубіжній психології.

Навчальна мета заняття: формування у студентів уявлень про підходи до вивчення творчості у зарубіжній психології.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Психоаналітичні теорії творчості.
 - 1.1. Творчість як сублімація (З.Фройд).
 - 1.2. Творчість як прояв архетипів у аналітичній психології К.Г.Юнга.
2. Когнітивні теорії творчості.
 - 2.1. Когнітивна теорія творчості Дж. Келлі.
 - 2.2. «Дивергентне мислення» як основа творчості (Дж.Гілфорд).
3. Погляд на творчість представників гуманістичної психології
 - 3.1. Компенсаційна теорія творчості А. Адлера.
 - 3.2. Творчість як самоактуалізація особистості(А.Маслоу).
 - 3.3. Творчість в теорії К.Роджерса.
4. Творчість як «інвестування ідей» (Р.Стернберг).
5. Компоненти і умови творчої діяльності (Л.Терстоун).

Практичні завдання.

Завдання 1. Порівняти зміст концепцій творчості З. Фрейда та А. Маслоу.

Завдання 2. Скласти короткі довідки про наукову творчість Ч.Ломброзо, А. Маслоу, З. Фрейда та К. Юнга.

Література.

Основна: 2, 5,

Допоміжна: 11, 18.

План проведення заняття.

1.На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

- 11.Порядок проведення основної частини
- 2.1.Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
- 2.2. Виконання завдань.
- 2.3. Обговорення результатів.
- 2.4. Висновок.

111. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Практичне заняття 3. Підходи до вивчення творчості у вітчизняній психології.

Навчальна мета заняття: формування у студентів уявлень про підходи до вивчення творчості у вітчизняній психології.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Творчість як особливий вид «економії думки» (О.П.Потебня).
2. Творчість як сукупність рефлексів (В.М.Бехтерев).
3. Засади наукової творчості (В.І.Вернадський).
4. Концепція художньої творчості Л.С.Виготського.
5. Концепція «креативного поля» Д.Б.Богоявленської.
6. Творчість як взаємодія свідомості та несвідомого (О.Я.Пономарьов).
7. Творчість як результат «когнітивної функціональної надлишковості» (В.М.Дружинін).
- 2.8. Творчість як «вище вираження індивідуалізації» (В.А.Роменець).
- 2.9. Теорія вирішення винахідницьких завдань Г.С. Альтшуллера.

Практичні завдання.

Завдання 1. Порівняти зміст концепцій творчості О.П.Потебні та В.М.Дружиніна.

Завдання 1. Скласти короткі довідки про наукову творчість В.М.Бехтерева та Л.С.Виготського.

Література:

Основна: 2, 5,

Допоміжна: 8, 14.

План проведення заняття:

1.На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

11.Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.

2. Виконання практичних завдань.
3. Обговорення результатів.
4. Висновок.

111. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, степінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Тема № 3. Творчий процес.

Практичне заняття 4. Творчий процес.

Навчальна мета заняття: розвиток у студентів творчої уяви та навичок творчого самовираження в процесі відтворення та засвоєння знань в ході творчого процесу.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання). Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття про природу творчості.
2. Види та рівні творчості.
 - 2.1. Види творчості.
 - 2.2. Рівні творчості.
 - 2.3. Колективна творчість і творчість у колективі
3. Проблема мотивації творчості.
4. Роль у творчості емоцій та почуттів.
5. Перетворювальна поведінка і творча діяльність особистості.
6. Творчий акт (ознаки, схема, етапи).

Практичні завдання.

Завдання 1. На основі лекційного матеріалу намалюйте графічні схеми:

- взаємодії свідомості і несвідомого у творчому акті (за О.Я.Пономарьовим);
- етапів творчого процесу (за Г.Воллесом та Е.Гетчинсоном).

Завдання 2. Проаналізувати процес створення власної наукової статті, психотерапевтичної історії або казки, як творчого акту.

Література:

Основна: 1, 2, 5,
Допоміжна: 8, 12.

Ход проведення заняття:

І. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.

2. Виконання завдань.

1 етап. Студенти розподіляються на 3 групи, кожна група отримує завдання з контрольним навчальним питанням (див.вище). Вони повинні розкрити навчальне питання, дати йому визначення, надати класифікацію поняття та зробити рисунки для ілюстрації понять.

2 етап. На другому етапі роботи кожна група презентує свої ілюстрації (без підписів), глядачі-студенти повинні визначити, яке поняття зображено на ілюстрації.

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такій роботі, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок. Висновки зосереджуються на наголошенні, що атмосфера групової роботи, творчої зацікавленості, емоційності, азарту сприяє значно кращому засвоєнню знань, за звичайну традиційну репродуктивну форму роботи.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Тема № 4: Творчі здібності (креативність).

Практичне заняття 5. Творчі здібності (креативність).

Навчальна мета заняття: формування у студентів умінь володіти технологіями, які сприяють розвитку творчих здібностей.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 1 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття про творчий потенціал особистості.
2. Структура творчого потенціалу особистості.
3. Творчий потенціал студента.
4. Поняття про креативність.
5. Психологічні складові креативності.

Практичне завдання. Створити графічну модель структури креативності, використавши її складові (елементи), виокремлені Дж.Гілфордом, Е.Торренсом та М.О.Холодною.

Література:

Основна: 1,2,3,5

Допоміжна: 8,10,12,13.

Ход проведення заняття:

1. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

11. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.

2. Виконання завдань.

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такій роботі, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок.

111. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Практичне заняття 6. Діагностування творчих здібностей.

Навчальна мета заняття: засвоєння студентами методів науково-психологічного дослідження творчої діяльності, індивідуально-психологічні ознак творчої особистості; формування умінь досліджувати продукти творчої діяльності та діагностувати творчі здібності.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Креативність та навчальність.

2. Креативність та інтелект.

3. Особистості з різним співвідношенням креативності та інтелекту.

4. Поняття про обдарованість та її види.

5. Обдарованість та креативність.

6. Геніальність.

Практичні завдання.

Завдання 1. Дослідити особливості власного творчого потенціалу за допомогою тесту Торренса в адаптації А.Н. Вороніна.

Завдання 2. Оцінити обдарованість творчої особистості 14-17 років за допомогою опитувальника Г.Девіса для підлітків та юнаків.

Література:

Основна: 1,2,3,5,

Допоміжна: 8,10,12,13.

Ход проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.

2. Виконання завдань.

2.1. Проведення тестової методики визначення творчих здібностей учнів опитувальник Г.Девіса для підлітків та юнаків 14-17 років. Обробка результатів, підготовка висновків, надання рекомендації.

2.2. Проведення тестової методики тест Торренса в адаптації А.Н. Вороніна для визначення невербальної креативності (оригінальності та унікальності). Обробка результатів, підготовка висновків, надання рекомендації, підготовка звіту за результатами тестувань.

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такій роботі, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Методичні вказівки. При проведенні тесту Торренса необхідно враховувати, що креативність проявляється в повній мірі тільки у сприятливих умовах. Несприятливі функціональні стани, складні умови проведення, недостатньо доброзичлива атмосфера тестувань різко знижують результати. Дана вимога є загальним при проведенні тестування будь-яких форм креативності, тому перед тестуванням креативності завжди намагаються створити сприятливу обстановку, мінімізувати мотивацію досягнення і зорієнтувати тестованих на прояв своїх прихованих здібностей. При цьому краще уникати відкритого обговорення предметної спрямованості методики, тобто не потрібно повідомляти про те, що тестуються творчі здібності (особливо творче мислення).

Тест можна представити як методику на «оригінальність», можливість виразити себе в незвичному справі і т.д. Час тестування по можливості не обмежують, орієнтовно відводячи на кожну картинку по 1-2 хв. При цьому необхідно підбадьорювати тестованих, якщо вони довго обдумують або зволікають.

Оцінити результати за вказаним алгоритмом дій: «Необхідно зіставити домальовані зображення з наявними в атласі (окремий файл додається) та при знаходженні схожого типу привласнити даному малюнку оригінальність, вказану в атласі. Якщо в атласі немає такого типу малюнків, то оригінальність даної дорисованної картинки вважається 1,00. Індекс оригінальності підраховується як середнє арифметичне оригінальностей всіх картинок».

Зробити висновки, використовуючи процентільну шкалу, як вказано наприкінці методики.

Тема 5. Творча особистість (креатив).

Практичне заняття 7. Творча особистість (креатив). Наукова творчість.

Навчальна мета заняття: формування у студентів уявлень про підходи до вивчення творчої особистості науковця.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття про творчу особистість (креатива).
2. Психологічні властивості креативів.
3. Творча особистість і «европатології».
4. Психологічні проблеми креативів.

Завдання 1. Перегляньте відеофільм про наукову творчість одного з відомих учених (наприклад, Ніколо Тесли).

Завдання 2. Напишіть психологічну біографію вченого, відповідаючи на питання:

-Які вроджені якості, особливості особистої історії і виховання могли сприяти становленню та розвитку наукового таланту цього вченого?

-З якого джерела вчений черпав натхнення?

-Які методи стимуляції творчої активності використовував?

Література:

Основна: 1,2,3,5,

Допоміжна: 8,10,12,13.

Хід проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань.

Переглянути навчальний фільм про наукову творчість одного з відомих учених. Відповісти на питання:

Які вроджені якості, особливості особистої історії і виховання могли сприяти становленню та розвитку наукового таланту цього вченого?

З якого джерела вчений черпав натхнення?

Які методи стимуляції творчої активності використовував?

Напишіть психологічну біографію одного відомого вченого.

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такої роботи, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Практичне заняття 8. Художня творчість.

Навчальна мета заняття: засвоєння студентами методів науково-психологічного дослідження творчої діяльності, індивідуально-психологічні ознак творчої особистості; формування умінь досліджувати продукти творчої діяльності.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення – художній музей, або виставка творів мистецтва.

Навчальні питання:

1. Особливості художньої творчості,
2. Психологічні та особистісні риси, які складають основу художньої творчості.
3. Роль емоцій в художньої творчості.

Література:

Основна: 1,2,3,5,

Допоміжна: 8,10,12,13.

Практичне завдання 1. Відвідайте художній музей або виставку, подивіться картини. Оберіть картину, яка вам сподобалася. Опишіть свої враження: що, на ваш погляд, художник хотів сказати цією картиною, які виразити переживання? Які емоції вона викликає у вас? Яка, на ваш погляд, психологічна роль образотворчого мистецтва?

Практичне завдання 2. Складіть перелік «типових» психологічних проблем креативів, надайте рекомендації щодо їхнього подолання.

Хід проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє

тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.

2. Виконання завдань.

2.1. Вибрати репродукцію картини, яка не залишила байдужими, сподобалася або змусила задуматися, викликала почуття.

2.2. Описати свою рефлексію: що сподобалося і не сподобалося в картині, які емоції і почуття вона викликала, які думки. Чому торкнула саме ця картина, як це співвідноситься з вашим життям зараз? Що, на вашу думку, автор хотів передати за допомогою цієї картини, яке емоційний стан? У чому, на Вашу думку, сенс образотворчого мистецтва?

2.3. Завдання на самостійну роботу. Написати психологічну біографію одного відомого художника, відповівши на питання:

- Які вроджені якості, особливості особистої історії і виховання могли сприяти становленню та розвитку наукового таланту цього вченого?

- З якого джерела художник черпав натхнення?

- Які методи стимуляції творчої активності використовував?

Напишіть психологічну біографію одного відомого художника.

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такій роботі, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, степінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Тема 6. Методи розвитку креативності.

Практичне заняття 9. Методи розвитку креативності.

Навчальна мета заняття: формування у студентів умінь володіти технологіями, які сприяють розвитку творчих здібностей.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 0 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Розвиток творчого потенціалу особистості в онтогенезі.

2. Цілеспрямований розвиток творчого потенціалу

3. Методи розвитку творчого потенціалу.

4. Мандали К.Г. Юнга як інструмент для внутрішнього перетворення на шляху до самореалізації

Література:

Основна: 1,2,3,5,
Допоміжна: 8,10,12,13.

Ход проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань.

1 етап. Створення мандали. Інструкція: приготуйте кольорові олівці, фарби і папір. Зробіть кілька повільних вдихів і видихів, на мить закрийте очі і пориньте у свій внутрішній світ, усвідомте свій стан, настрій. А потім уявіть його у вигляді образів, символів, форм, кольору, вписаних у коло.

2 етап. Складіть історію від імені своєї мандали, відповівши на питання: як вона називається, як вона з'явилася на світ, що вона тут робить, чому рада, що її засмучує, що вона хотіла б сказати Світу, чого вона хоче?

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такій роботі, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Методичні вказівки. К. Юнг писав в своїй знаменитій книзі «Спогади. Сновидіння. Роздуми»: «Щоранку я малював у записній книжці маленьке коло – мандалу, яка в той момент висловлювала мій внутрішній стан. Ці малюнки давали мені можливість бачити, що відбувалося з моєю психікою кожним днем». Юнг приходить до відкриття, що Мандала - це ідеальне креслення нашого внутрішнього світу. «Мандала - це внутрішня цілісність, яка прагне до гармонії і не терпить самообману». Якщо малюються розірвані потворні тривожні малюнки з порушеною симетрією і гармонією - то такі малюнки і треба малювати. Вони не тільки показують мовою символів - що з вами, а й надають ефект терапевтичний.

Юнг дістався висновку, що його головний архетип - Самість може бути найкраще виражений через мандалу.

Практичне заняття 10-12. Цілеспрямований розвиток творчого потенціалу. Тренінг креативності.

Навчальна мета заняття: формування у студентів уміння володіти технологіями, які сприяють розвитку творчих здібностей.

Кількість годин - 4 год. (денна форма навчання), 4 - год. (заочна форма

навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Цілеспрямований розвиток творчого потенціалу
2. Тренінг креативності.

Практичні завдання.

Завдання 1. Проаналізувати можливості використання різних методів розвитку креативності в психології.

Завдання 2. Розробити тренінг креативності для дорослих учасників, що складається з 4-х вправ та міні-лекції, які відповідають п'яти частинам тренінгу: 1-знайомство, 2-міні-лекція про креативність, 5-розминка, 4-основна вправа, 5-завершення (рефлексія, асиміляція досвіду).

Література:

Основна: 1,2,3,5,

Допоміжна: 8,10,12,13.

Ход проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань. Студенти проводять тренінг креативності, підготовлений заздалегідь.

1 етап. Вводна частина, знайомство, розминка.

2 етап. Усвідомлення сутності креативності та бар'єрів її проявлення.

3 етап. Вправи на розвиток креативності.

4 етап. Особистісна підтримка учасників. Зворотній зв'язок.

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такій роботі, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює роботу студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: степінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Методичні вказівки. Під час розробки тренінга слід користуватися порадами Папалія і Оулдс (Papalia, Olds, 1988) для розвитку креативності: свідомо докладайте зусиль до того, щоб проявляти оригінальність і висувати нові ідеї; не турбуйтеся про те, що про вас можуть подумати люди; намагайтеся мислити широко, не звертаючи при цьому уваги на заборони, що накладаються культурними традиціями (расові чи статеві забобони та ін.);

якщо ви помилилися при першій спробі, розгляньте інші варіанти і спробуйте знайти нові шляхи; будьте завжди відкриті для дискусії і перевіряйте свої припущення; шукайте пояснення дивних і незрозумілих явищ; долайте функціональну фіксованість і шукайте незвичайні способи застосування звичайних речей; відмовтеся від звичних методів діяльності і спробуйте пошукати нові підходи; щоб «видати на-гора» якомога більше ідей, використовуйте метод мозкового штурму; при оцінці ідей намагайтеся бути об'єктивними. Уявіть, що вони належать не вам, а іншій людині.

Тема 7. Вікові особливості розвитку креативності.

Практичне заняття 13. Вікові особливості розвитку креативності.

Навчальна мета заняття: формування у студентів уявлення про вікові особливості розвитку креативності, уміння володіти технологіями, які сприяють розвитку творчих здібностей в онтогенезі.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 6 - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення - навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Успадковане і набуте у творчих здібностях.
2. Творча продуктивність і вік.
3. Поняття про механізм розвитку творчих здібностей.
4. Чинники, що сприяють та заважають розвитку креативності.
5. Родинні чинники розвитку креативності.
6. Поняття про обдаровану дитину.
7. Особливості творчої обдарованості у дитячому віці.
8. Критерії визначення творчо обдарованої дитини.
9. Психологічні проблеми творчо обдарованих дітей.
10. Проблема «вундеркіндів».

Завдання 1. Оцінити можливості учня (учениці) юнацького віку у творчій сфері за методиками А.А.Лосєвої та Дж.Рензуллі.

Завдання 2. Скласти рекомендації з розвитку творчих здібностей для дітей різного віку, які займаються музикою (хореографією).

Завдання 3. Дослідити психологічні проблеми обдарованої дитини шкільного віку, надати рекомендації щодо їх подолання.

Література:

Основна: 1,2,3,5,

Допоміжна: 8,10,12,13.

Ход проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.

2. Виконання завдань.

1 етап. Студенти розподіляються на 3 групи, кожна група отримує завдання з контрольним навчальним питанням (див.вище). Вони повинні розкрити навчальне питання, дати йому визначення, надати класифікацію поняття та зробити рисунки для ілюстрації понять.

2 етап. На другому етапі роботи кожна група презентує свої ілюстрації (без підписів), глядачі-студенти повинні визначити, яке поняття зображено на ілюстрації.

3. Обговорення результатів.

Студенти обговорюють, що було важко, що легко, а що цікаво в такої роботи, надають пропозиції щодо покращення процесу навчання, визначають бар'єри власної творчої діяльності та перспективи розвитку власного творчого потенціалу.

4. Висновок. Висновки зосереджуються на наголошенні, що атмосфера групової роботи, творчої зацікавленості, емоційності, азарту сприяє значно кращому засвоєнню знань, за звичайну традиційну репродуктивну форму роботи.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Гріффітс К., Кості М. Посібник із креативного мислення. Вид. Фабула, 2020. 288 с.

2. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.

3. Ткаченко Л.И. Креативність і творчість: сучасний контент Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2014. № 9-10 (28-29). С. 32-35.

4. Черножук Ю.Г. Психологія творчості. Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ. Одеса: Державний заклад ПНПУ ім. К.Д.Ушинського. 2010. 182 с.

5. Kaufman, J.C., Kaufman, S.B., & Plucker, J.A. (2013). Contemporary theories of intelligence. In J. Reisberg (Ed.), *The Oxford Handbook of Cognitive Psychology* (pp. 811-822). New York, NY: Oxford University Press

6. Kaufman, James C.; Sternberg, Robert J., eds. (2019). *The Cambridge Handbook of Creativity* (Cambridge Handbooks in Psychology) (2nd ed.). Cambridge University Press. ISBN 978-1316638545.

Допоміжна:

7. Каракатсаніс Т. В. Сутність креативності особистості у сучасній європейській педагогічній теорії. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2013. № 19. С. 24–28.
8. Моляко В.О. Психологія творчості та обдарованості: нові рубежі теорії і практики. Обдарована дитина. 2007. № 7. С. 2 – 3.
9. Beaty, Roger E.; Benedek, Mathias; Silvia, Paul J.; Schacter, Daniel L. (2016). "Creative Cognition and Brain Network Dynamics". Trends in Cognitive Sciences. 20 (2): 87–95. doi:10.1016/j.tics.2015.10.004.
10. Byrge, C.; Hanson. S. (2009). "The creative platform: A new paradigm for teaching creativity". Problems of Education in the 21st Century. 18: 33–50.
11. Cho, S. H.; Nijenhuis, J. T.; van Vianen, N. E. M.; Kim, H.-B.; Lee, K. H. (2010). "The relationship between diverse components of intelligence and creativity". Journal of Creative Behavior. 44 (2): 125–137. doi:10.1002/j.2162-6057.2010.tb01329.x
12. Dimkov, Petar Radoev (2018). "The Genius of Creativity and the Creativity of Genius: The Neuro-Dynamics of Creativity in Karl Jaspers and Sigmund Freud". Journal of Genius and Eminence. 3 : 83–92.
13. Harvey, S (2014). "Creative synthesis: Exploring the process of extraordinary group creativity". Academy of Management Review. 39 (3): 324–343. doi:10.5465/amr.2012.0224
14. OECD/Eurostat (2018). Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation (4th ed.). Paris/Luxembourg: OECD/Eurostat. p. 44.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

15. Креативність – головна якість людини в 21 столітті. URL: <https://creativecountry.org/aboutcreate/> (дата звернення: 07.03.2021).
16. Creativity Research Journal
<https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=13452&tip=sid>
17. Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts
<https://www.apa.org/pubs/journals/aca/index>
18. Thinking Skills and Creativity
<https://www.journals.elsevier.com/thinking-skills-and-creativity>